

Uitvliegende gewone dwergvleermuis
(foto: F. Greenaway)

Even voorstellen: onze meest algemene vleermuissoort, de gewone dwergvleermuis

HOE ZIET DE GEWONE DWERGVLEERMUIS ER UIT?

De gewone dwergvleermuis, *Pipistrellus pipistrellus*, behoort tot de kleinste inheemse vleermuissoorten van ons land. De volwassen dieren hebben een lichaamslengte van ongeveer 4 cm, een vleugelspanwijdte van ongeveer 20 cm en wegen zelden meer dan 5 gram (het gewicht van een gulden). De kleur van de vacht is meestal donkerbruin tot zwart, hoewel er ook lichter gekleurde exemplaren voorkomen. Aan de onderzijde zijn ze vaak lichter gekleurd dan op de rug.

INSECTENETER

Gewone dwergvleermuizen worden overal in ons land aangetroffen, voedsel zoekend boven water, langs bosranden en onder boomkronen. Ook in parklandschap en dorpen en steden zijn zij een normale verschijning. Vaak jagen ze op ooghoogte met een snelle vleugelslag en grillige wendingen en met tamelijk hoge snelheid. Hun voedsel bestaat uitsluitend uit kleine insecten, zoals muggen, kleine kevers, kokerjuffers en vlindertjes, die in de lucht gevangen en opgegeten worden. Een gewone dwergvleermuis verschalkt zo honderden insecten per nacht en draagt zodoende bij aan het in toom houden van deze, soms hinderlijke of zelfs voor de mens schadelijke dieren. Zoals alle inheemse vleermuissoorten maakt hij daarbij gebruik van echolocatie. Dit is het uitstoten en als echo weer ontvangen van zeer hoge, voor een mensenoer vrijwel onhoorbare geluiden. Sommige, vooral jonge mensen zijn echter wel in staat om iets van deze hoge geluiden en de lagere geluiden te horen.

PAARVERBLIJVEN EN KRAAMKAMERS

Gewone dwergvleermuizen paren meestal in de herfst, maar soms ook nog in de winter of het voorjaar. Hierbij lokken de mannetjes de vrouwtjes met zeer karakteristieke geluiden naar speciale paarverblijven die tegen rivalen fanatiek verdedigd worden. De mannetjes zijn polygaam. Dit wil zegen dat ze met meer dan één vrouwtje paren, maar ook de vrouwtjes paren met meer mannetjes. De vrouwtjes

verzamelen zich in het voorjaar in zogenaamde kraamkamers, die van mei tot in augustus gebruikt worden. In deze verblijven, die zich vaak in betrekkelijk nieuwe gebouwen bevinden, wonen de dieren soms jaar in jaar uit. Meestal verhuizen de dieren op willekeurige momenten en nemen ze hun jongen van het ene onderkomen naar het andere mee. Door deze verhuizingen kunnen de aantallen gewone dwergvleermuizen in hetzelfde verblijf binnen één seizoen sterk schommelen. Het aantal bewoners van een kraamkamer kan variëren van enkele tientallen tot honderden dieren!

Vrouwtje van de gewone dwergvleermuis dat een 4 dagen oud jong zoogt
(foto: R.E. Stebbings)

BEVRUCHTING OP TERMIJN

Vrijwel alle vrouwtjes in een kraamkolonie krijgen in de maand juni één jong. Soms worden tweelingen geboren. Ook komen in de maanden juli en augustus nog wel eens verlate jongen ter wereld. De vrouwtjes voeden hun jongen met melk. Binnen drie weken na de geboorte beginnen de jongen te vliegen en na ongeveer zes weken houden de vrouwtjes met de verzorging op. De jonge vleermuizen moeten vanaf dat moment voor zichzelf zorgen. Dan vallen de meeste kolonies uiteen. De jonge vrouwtjes worden pas in het volgende voorjaar geslachtsrijp. Toch kunnen ze al in het najaar na hun geboorte aan de paring deelnemen. De zaadcellen van het mannetje blijven bij het vrouwtje opgeslagen tot het volgende voorjaar. Pas dan vindt de bevruchting plaats. De meeste mannetjes zijn pas in de volgende herfst geslachtsrijp. De gewone dwergvleermuis heeft een gemiddelde leeftijd van ongeveer vijf jaar. Er zijn echter exemplaren gevonden die minstens zestien (!) jaar oud waren geworden.

VERBLIJFPLAATSEN IN DE ZOMER

Gewone dwergvleermuizen geven de voorkeur aan gebouwen als zomerverblijf. Veel van hun verblijfplaatsen worden gekozen in gebouwen die tamelijk recent (minder dan 25 jaar geleden) zijn geplaatst. Gewone dwergvleermuizen prefereren nauwe ruimten die een droog en warm onderkomen bieden. Deze worden dan ook meestal aan de buitenkant van gebouwen aangetroffen, zoals in spouwmuren, onder platte daken, en achter gevelbetimmeringen en daklijsten. Zolderruimten worden zelden gebruikt. De aanwezigheid van vleermuizen wordt vaak verraden door een groezelige verkleuring rond de in- en uitvliegopening en door keuteltes en urinestrepes op ruiten en houtwerk in de buurt van deze opening. Ook vindt men vaak op de grond onder de opening een opeenhoping van muizenkeutelachtige uitwerpselen.

SPLETEN VAN 8 MM ZIJN AL BREED GENOEG!

Zelfs een spleet tussen de gevel en een boeibord of een open stootvoeg van acht mm tot één cm is voor gewone dwergvleermuizen voldoende om de daarachter gelegen ruimte binnen te gaan. Vleermuizen maken geen nesten. Er komt dus nooit nestmateriaal naar binnen. Ook knagen ze niet aan bouwmaterialen. Wel laten zij daar uitwerpselen achter, die echter onder de verkozen warme en droge omstandigheden meestal zeer snel opdrogen en verpulveren. De keuteltes bestaan voornamelijk uit fijngekauwde chitinedeeltjes van insecten die niet in het maag-darmkanaal verteerd zijn.

LUIDDRUCHTIGE ZOMERDAGEN

Gewone dwergvleermuizen kunnen in de zomer ook overdag actief zijn, in het bijzonder als hun verblijf erg warm wordt en als daarin ook nog jonge dieren aanwezig zijn. Zodoende kunnen zij overdag en kort voor het uitvliegen nogal wat lawaai maken. Meestal begint het uitvliegen ongeveer twintig minuten na zonsondergang. Dit moment kan echter verschoven worden onder invloed van het weer en de aanwezigheid van pas geboren jongen. Deze jongen worden door de vrouwtjes tijdens de jacht niet meegenomen. Wel komen pas bevallen vrouwtjes in de loop van de nacht één of meermalen terug in de kraamkamer om de zuigelingen te voeden. Bij het terugkeren in de ochtendschemering vertonen gewone dwergvleermuizen zich als een spectaculaire zwerm in de buurt van de invliegopening. Dit gedrag, dat ook van andere vleermuissoorten bekend is, kan men vanaf maart tot november waarnemen.

De gewone dwergvleermuis wordt soms ook in boomholten en in vogel- en vleermuiskasten aangetroffen. Soms vertonen gewone dwergvleermuizen zich ook tijdens de winter als mildere omstandigheden dit toestaan.

Uit: Gids van de Vleermuizen van Europa, Tirion

Kolonies van de gewone dwergvleermuis worden vaak in de spouwmuren van vrij nieuwe gebouwde huizen gevonden (foto: P.H.C. Lina)

VERBLIJFPLAATSEN IN DE WINTER

Hoewel de gewone dwergvleermuis vermoedelijk de meest algemene vleermuissoort is, wordt hij in de bekende winterverblijven, zoals onderaarde mergelgroeven, bunkers, forten en kelders, slechts zelden gevonden. Vermoedelijk overwinteren de meeste als groep of als eenling in nauwelijks toegankelijke winterverblijven, zoals spouwmuren en misschien ook wel eens in holle bomen. Soms worden groepen overwinterende dieren aangetroffen bij de restauratie van gebouwen en in een enkele Zuid-Limburgse mergelgroeve. In Oost-Europa worden gewone dwergvleermuizen in grote aantallen, soms tot tienduizenden, overwinterend in grotten aangetroffen. Gewone dwergvleermuizen die onder ongunstige omstandigheden overwinteren, kunnen bij het invallen van strenge vorst op zoek gaan naar een betere verblijfplaats. Hierdoor worden zij soms op ongebruikelijke plaatsen in en om gebouwen gevonden.

WETTELIJKE BESCHERMING

De gewone dwergvleermuis is wettelijk beschermd. De meeste klachten over overlast van vleermuizen worden veroorzaakt door deze soort. Deze klachten mogen echter niet worden opgelost door de dieren te doden, te verstoren, te vangen en daarna te verplaatsen, of hun verblijfplaatsen ontoegankelijk te maken. Over het oplossen van dergelijke klachten zal later in DIERPLAGEN informatie worden teruggekomen.

(Met dank aan dhr. P.H.C. Lina.)

